

Visie Wonen en zorg

Gemeente Winsum

September 2016

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Kaders	5
2.1. De zorg in Noord Groningen	5
2.2. De Structuurvisie	6
2.3. De Woonvisie “Winsum heeft het!”	7
2.4. Wmo beleidsplan 2015 - 2018	8
2.5. Leefbaarheidskader ‘Winsumer dorpen leefbaar!’	9
3. Wonen en zorg ouderen	10
3.1. De (vitale) oudere en de oudere met een lichte zorgvraag; langer zelfstandig thuis wonen	10
3.1.1 Stand van zaken	10
3.1.2 Visie en uitgangspunten	12
3.1.3 Actiepunten, rollen en betrokkenen	15
3.2. Ouderen met een intensieve zorgvraag en de toekomst van de verzorgingshuizen 16	16
3.2.1. Stand van zaken	16
3.2.2. Visie en uitgangspunten	17
3.2.3. Actiepunten, rollen en betrokkenen	18
3.3. Ouderen met een zeer intensieve zorgvraag; verpleeghuis	19
3.3.1. Stand van zaken	19
3.3.2. Visie en uitgangspunten	19
3.3.3. Actiepunten, betrokkenen en rol gemeente	20
3.4. Anderhalve lijnszorg; samenwerking huisartsenzorg en specialistische en verpleeghuiszorg	20
3.4.1. Stand van zaken	21
3.4.2. Visie en uitgangspunten	21
3.4.3. Actiepunten, betrokkenen en rol gemeente	22
4. Wonen en zorg overige doelgroepen	22
4.1. Doelgroep mensen met een verstandelijke beperking	22
4.1.1. Stand van zaken	22
4.1.2. Visie en uitgangspunten	23
4.1.3. Actiepunten, betrokkenen en rol gemeente	23
4.2. Beschermd wonen en Opvang	24
4.2.1. Stand van zaken	24

4.2.2. Visie en uitgangspunten	25
4.2.3. Actiepunten, betrokkenen en rol gemeente	25
5. Conclusie en uitvoeringsprogramma	26
5.1. Conclusie.....	26
5.2. Uitvoeringsprogramma	27
Bijlage 1; prestatieafspraken Wierden en Borgen	33
Bijlage 2; beschrijving icoontjes voorzieningen (E. Zuidema, 2012)	38
Bijlage 3; overzicht gebruikte documenten	39

1. Inleiding

Het landschap van wonen en zorg is enorm in beweging. Grote veranderingen in de zorg als gevolg van veranderde wetgeving, toenemende vergrijzing, een veranderde woningmarkt, een terugtrekkende overheid, ouderen die langer zelfstandig wonen, technologische ontwikkelingen; het heeft gevolgen voor de ruimtelijke en sociale inrichting van de samenleving. Zo worden er andere eisen gesteld aan woningen, de inrichting van de woonomgeving, voorzieningen en de bereikbaarheid ervan. En daarnaast wordt er voor de zorg meer en meer een beroep gedaan op sociale netwerken, familie, mantelzorg, buurten en dorpen. Om de omslag goed te laten verlopen is afstemming en samenspel met een groot aantal partijen nodig, zoals woningcorporaties, zorginstellingen, dienstverleners, welzijnsorganisaties en niet te vergeten de inwoners. Deze notitie geeft duidelijkheid over de rol die de gemeente inneemt en kan innemen in dit samenspel.

De opdracht die ten grondslag ligt aan deze visie is de volgende:

Ontwikkel een visie wonen en zorg voor de toekomst, samen met de maatschappelijke partners. De doelstellingen die zijn geformuleerd zijn:

- Inzicht geven in de huidige en toekomstige ontwikkelingen en opgaven in de gemeente Winsum op het gebied van wonen en zorg.
- Inzichtelijk maken welke rol de gemeente en de maatschappelijke organisaties hebben bij de uitwerking van de opgaven.

Bij het opstellen van deze visie beginnen we niet op nul. De Structuurvisie, de Woonvisie, het Leefbaarheidskader en het Wmo beleidsplan van de gemeente geven al veel inzicht in de visie en beleidsuitgangspunten op wonen en zorg. Daarbij is het al heel gauw een zeer breed onderwerp. We zullen ons dan ook beperken in deze notitie en inzoomen op een aantal belangrijke ontwikkelingen en knelpunten op het gebied van wonen en zorg en de rol van de gemeente aangeven. We zoomen ook in op doelgroepen, te weten; ouderen, verstandelijk gehandicapten en de doelgroep beschermd wonen. De ouderen omdat dit een sterk groeiende doelgroep is. De doelgroep verstandelijk gehandicapten omdat we in Winsum voor hen een woonvorm hebben en de doelgroep met indicatie 'beschermd wonen' omdat het beleid ten aanzien van deze doelgroep veranderd. De kwetsbare inwoners vanwege een fysieke beperking of bijvoorbeeld een chronische ziekte zijn niet apart benoemd, maar ook voor hen geldt dat zij steeds meer zelfstandig thuis wonen.

Een belangrijke kanttekening die we hier ook maken is dat de ontwikkelingen in de zorg en op de woningmarkt niet los van de regio Noord Groningen gezien kunnen worden. Winsum staat hier niet op zich zelf. De spelers op het gebied van zorg en van wonen werken in de gehele regio. Ook als gezamenlijke gemeenten in Noord Groningen kopen we de zorg in. We hebben in de regio een gezamenlijke verantwoordelijkheid om de zorgvoorzieningen goed te organiseren en te behouden voor de inwoners van de regio. In hoofdstuk 2 beginnen we daarom met een schets van de zorg in Noord Groningen en de knelpunten die er zijn. Vervolgens zullen we inzoomen op de gemeente Winsum.

Er is bij het ontwikkelen van de notitie gesproken met een aantal zorginstellingen (Directie de Hoven, lokatiemanagers NOVO, Viskenij, Winkheem en De Twaalf Hoven, Gezondheidscentrum Winsum), Wierden en Borgen, Wmo-loket, Ouderenwerker SW&D en de Wmo adviesraad. Hun informatie is

gebruikt bij het tot stand komen van deze visie. Verder is gebruik gemaakt van onderzoek dat de Hanzehogeschool Groningen heeft gedaan naar de veranderingen in het zorgvastgoed voor de gemeente Winsum (maart 2016).

Bij de uitwerking van actiepunten zullen we intensiever organisaties en bewoners betrekken. De Wmo adviesraad zal ons hierover ook nader adviseren en ondersteunen. Ook zullen we in het vervolg nadrukkelijk het overleg met de buurgemeenten oppakken.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de belangrijkste beleidskaders van de gemeente met betrekking tot het onderwerp Wonen en Zorg. Daarna gaan we in hoofdstuk 3 en 4 in op de belangrijkste onderwerpen Wonen en Zorg. Hoofdstuk 3 zoemt in op de doelgroep ouderen. Hoofdstuk 4 op de doelgroepen verstandelijk gehandicapten, mensen met psychische of psychisch-sociale problemen. Vervolgens is een uitvoeringsprogramma toegevoegd.

2. Kaders

De gemeente heeft de afgelopen jaren een aantal beleidsvisies vastgesteld met daarin al beleidsuitgangspunten met betrekking tot wonen en zorg. Dit zijn de Structuurvisie (2013), de Woonvisie (2014), het Wmo- beleidsplan BMWWE 2015-2018), en het Leefbaarheidskader “Winsumer dorpen leefbaar!” (2016). Deze plannen vormen de basis voor deze notitie over het onderwerp wonen en zorg. In dit hoofdstuk leest u de belangrijkste beleidsuitgangspunten die betrekking hebben op het onderwerp wonen en zorg.

Maar voordat we ingaan op deze beleidskaders voor Winsum, schetsen we in het kort de situatie van de zorg in de regio Noord Groningen. Dit om deze visie in een breder perspectief te plaatsen.

2.1. De zorg in Noord Groningen

Het gebied Noord Groningen kenmerkt zich door weidsheid, dunbevolkt gebied, verspreid liggende kleine dorpen en buurtschappen. Verder heeft de regio te maken met een sterke vergrijzing en ontgroening, krimp van de bevolking, hoge werkloosheid, een laag opleidingsniveau en gevolgen van aardbevingen. De aardbevingsproblematiek betekent onder andere dat de leefbaarheid onder druk staat, inwoners (vaak de jonge mensen met hogere opleiding) wegtrekken, weinig doorstroming op de woningmarkt en gevoel van onzekerheid en onveiligheid bij de inwoners.

De ontwikkelingen in de zorg zijn gericht op extramuralisering en op centralisatie en specialisatie van de zorgvoorzieningen. Inwoners blijven zoveel en zo lang mogelijk thuis wonen en krijgen de zorg thuis. Ouderen en andere kwetsbare mensen moeten zich zo lang mogelijk redden in de eigen woningen met hulp van familie, vrienden, burens, professionele thuiszorg, voorzieningen vanuit de Wmo en dagopvang. Dit moet allemaal georganiseerd worden in een dunbevolkt gebied waar veelal grote afstanden afgelegd moeten worden naar de zorgvoorzieningen. Verhuizing naar een geschikte woning is veelal een probleem omdat de eigen woning moeilijk verkocht raakt of omdat er geen geschikte woning beschikbaar lijkt te zijn.

De zorginstellingen signaleren de volgende knelpunten voor het gebied Noord Groningen:

- Sluiting van verzorgingshuizen;
- Sluiting van het ziekenhuis in Delfzijl waardoor inwoners verder moeten reizen voor medische klinische behandelingen;
- Een schaarste aan huisartsen en verpleeghuisartsen;
- De zorgverzekeraar werkt met normen en volume-eisen die moeilijk toepasbaar zijn voor het dunbevolkte gebied Noord Groningen. Hierdoor komen voorzieningen als de revalidatie in verpleeghuizen onder druk te staan en dreigen te verdwijnen.
- Doordat ouderen langer zelfstandig wonen maken ouderen in het geval van ziekte vaker gebruik van kortdurende eerstelijns opvang of crisisopvang;
- Kortom; de zorg en de kwaliteit van de zorg dichtbij de bewoners, oudere, kwetsbare bewoners staat onder druk.

Bovenstaande vraagt van de gemeenten in de regio en de zorginstellingen een gezamenlijk optreden met één gezamenlijk doel en dat is de zorg op peil houden in Noord Groningen.

Voor de gemeenten betekent dit vooral bestuurlijke en politieke druk uitoefenen en samen met de zorginstellingen een vuist maken richting Rijksoverheid en Zorgkantoor. Het vraagt van de gemeenten en zorginstellingen ook dat ze elkaar iets gunnen. Dat wil zeggen dat het behoud van bepaalde zorgvoorzieningen (functies) voor de regio belangrijker is dan het behoud of voortbestaan van een instelling of van een voorziening in een specifieke gemeente. Een logische spreiding en daarbij een goede bereikbaarheid van de zorgvoorzieningen in de regio staat voor ons voorop.

Met dit bovenstaande voor ogen zoemen we in het vervolg in op de gemeente Winsum. Wat betekent dit voor de aanwezige voorzieningen, wat betekent dit voor het wonen, wat betekent dit voor de inwoners van de gemeente Winsum.

2.2. De Structuurvisie

De Structuurvisie beschrijft de ruimtelijke kaders voor het sectorale beleid zoals voor economie, onderwijs en wonen. Hieronder geven we een aantal uitgangspunten weer uit de Structuurvisie die betrekking hebben op wonen en zorg. De Structuurvisie maakt ook duidelijk waar de gemeente de komende jaren verantwoordelijkheid voor wil nemen en welk beroep we doen op andere partijen.

Winsum is primair een woongemeente. Het wonen staat centraal en met name het dorp Winsum is voorzieningencentrum voor Noord Groningen. Winsum is een regionaal verzorgende kern op het gebied van zorg, onderwijs en commerciële voorzieningen.

De bevolkingssamenstelling verandert. De gemeente kent een sterke vergrijzing. In de Structuurvisie wordt geconstateerd dat de woonkwaliteiten van de gemeente op zich goed passen bij de doelgroep senioren en mensen met een zorgvraag. Het is zelfs een interessante doelgroep. Het betekent wel dat de gemeente samen met maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven op deze doelgroep in moeten spelen; dit door aanpassingen aan de bestaande woningvoorraad, het ontwikkelen van nieuwe woon-zorg concepten, aanpassingen aan de openbare ruimte en aan de voorzieningen.

In de Structuurvisie en ook in het Leefbaarheidskader hanteren we de zogenaamde kernenhiërarchie als het gaat om het gewenste voorzieningenniveau in de verschillende dorpen. De door de gemeente gehanteerde kernenhiërarchie betekent voor de aanwezigheid van woon-zorgvoorzieningen het volgende:

In het centrumdorp Winsum zijn voldoende mogelijkheden voor 'zorgwonen': wonen in een beschermde omgeving, aanleunwoning, verpleeghuis. Daarnaast is er in Winsum naast de eerstelijnszorg (huisarts, tandarts, fysiotherapeut) meer gespecialiseerde zorg of een 1,5 lijnsvoorziening.

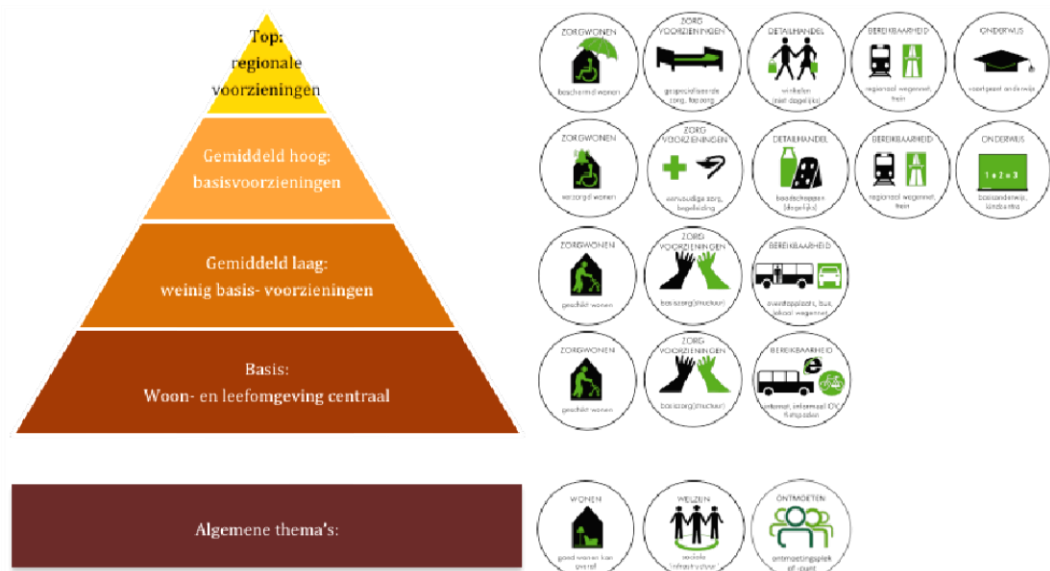
In de complete dorpen Sauwerd, Ezinge en Baflo zijn er voldoende geschikte (of geschikt te maken) woningen voor zorgbehoevenden en eventueel een vorm van verzorgd wonen waarbij er zorg op afroep is (momenteel Viskenij in Baflo). Ook is er in de complete dorpen 1^e lijnszorg in de vorm van de huisarts.

In de woondorpen en kleine kernen hebben we het ook over geschikte (of geschikt te maken) woningen voor senioren /zorgbehoevenden. De zorg en begeleiding komt aan huis. Voor de

overige zorgvoorzieningen is men aangewezen op de omliggende dorpen of het centrumdorp.

Onderstaande figuur uit het Leefbaarheidskader 'Winsumer dorpen leefbaar!' (2016) geeft de voorzieningen weer per type dorp. De bovenste top betreft het centrumdorp Winsum, daaronder de complete dorpen Sauwerd, Baflo en Ezinge, daaronder de woondorpen Den Andel, Garnwerd, Feerwerd en Adorp en onderaan de overige kleine kernen Tinallinge, Wetsinge, Saaxumhuizen, Aduarderzijl en Rasquert*. Voor een exacte beschrijving van de icoontjes zie de bijlage 3.

*Waarbij het dorp Rasquert aan Baflo vast zit en daarmee de inwoners gebruik maken van de voorzieningen in Baflo; v.v.

Binnen het huidige aanbod van voorzieningen zal de zorg een steeds prominentere plek innemen. In de Structuurvisie wordt concreet genoemd; een vorm van 'anderhalvelijnszorg' en levensloopbestendige woningen met zorg op afroep. De gemeente wil de zorgvoorzieningen de komende jaren de ruimte geven om zich in Winsum (door) te ontwikkelen tot een interessant aanbod van regionaal en sectoraal onderscheidend niveau. Concreet wordt het Twaalf Hoven terrein genoemd waar voor de komende jaren kansen liggen voor de transformatieopgaven en nieuwe woon-zorg concepten.

2.3. De Woonvisie "Winsum heeft het!"

De Woonvisie geeft op hoofdlijnen het beleid weer voor de sector wonen. Dit op basis van de ontwikkelingen en trends zoals de vergrijzing, ontgroening, scheiden van wonen en zorg en de grotere nadruk die ligt op de wensen en initiatieven van de bewoners zelf. De Woonvisie vraagt om

nadere uitwerking. De gemeente doet dit in samenwerking met verschillende partijen. Met Wierden en Borgen zijn prestatieafspraken gemaakt.

De Woonvisie gaat concreet in op het onderwerp 'wonen en zorg'. Geconstateerd wordt dat voor de vitale ouderen er een ruim aanbod is aan 'gewone' bestaande woningen. Met beperkte aanpassingen aan de woningen kunnen zij oud worden zonder te hoeven verhuizen. Wel moeten we rekening houden met een flinke groei van het aantal ouderen. Preventief moeten we zorgen dat de bestaande woningvoorraad beter geschikt gemaakt wordt voor wonen met zorg. In hoofdstuk 3 van deze notitie gaan we hier nader op in.

Ook voor de ouderen met een zeer intensieve zorgvraag is het woonaanbod in orde. De Hoven heeft geïnvesteerd in nieuwe verpleeghuisplaatsen. Hiermee vervult Winsum een regiofunctie. Voor de groep ouderen met een lichtere zorgvraag, zorgzwaartepakket 3 en 4, is extra aandacht nodig. Deze groep kon altijd terecht in de verzorgingshuizen maar dat is niet meer zo. Er is behoefte aan meer woonproducten (bijvoorbeeld woningen aan hofje) die het gat vullen tussen verpleeghuis en zelfstandig wonen. Nieuwe plannen en concepten voor meer zorg gerelateerde zelfstandige woonvormen moeten ontwikkeld worden.

De Woonvisie eindigt met een groot aantal maatregelen. Eén daarvan is het opstellen van prestatieafspraken met Wierden en Borgen, welke inmiddels zijn gemaakt. In hoofdstuk 3 zullen we hier verder op in gaan.

2.4. Wmo beleidsplan 2015 - 2018

De gemeenten Bedum, de Marne, Winsum en Eemsmond zetten met hun gezamenlijke Wmo beleid in op de volgende ambitie: Zoveel mogelijk inwoners kunnen actief participeren. Ieder naar vermogen en op een manier die bij hen past; als vrijwilliger, oudere, burenhulp, mantelzorger of professional.

De Wet Maatschappelijke Ondersteuning heeft als belangrijke uitgangspunten; het organiseren van zorg en ondersteuning dichtbij de burger, het meer benutten van de eigen kracht en het sociale netwerk van burgers, en het zoveel en zo lang mogelijk thuis ontvangen van die zorg en ondersteuning.

Naast de groeiende groep ouderen met een zorg of ondersteuningsbehoefte, chronisch zieken en mensen met een fysieke beperking die een beroep doen op de Wmo, zijn we als gemeente ook verantwoordelijk voor mensen met een verstandelijke beperking, psychische of psycho-sociale problemen. Voor al deze doelgroepen geldt dat zij steeds vaker in hun eigen dorp / wijk blijven wonen. Het is een kwetsbare en beïnvloedbare groep mensen die begeleiding en zorg nodig heeft en een passende, veilige plek om te wonen. Ook deze doelgroep vraagt speciale aandacht.

Vanuit het Wmo-beleid zetten we in op 3 niveaus die elkaar aanvullen in de mate van ondersteuning en verbonden zijn met elkaar door het sociale en professionele netwerk;

- Het dagelijks leven (de inwoners en zijn eigen sociale netwerk)
- Algemene voorzieningen (voorzieningen die voor iedereen beschikbaar zijn, zoals het maatschappelijk werk, mantelzorgondersteuning, maar ook tafeltje dekje en de sportvereniging);
- Maatwerk (ondersteuning aan inwoners vanuit de Wmo, zoals hulpmiddelen en begeleiding)

In het kader van wonen en zorg is de ondersteuning vanuit de Wmo binnen deze 3 niveaus van wezenlijk belang. Met een goede basiszorg en ondersteuning in de vorm van sociale betrokkenheid van burgers bij elkaar, vrijwilligers en mantelzorgondersteuning, voldoende dagbesteding in de nabijheid, ondersteuning van cliënten, vroegsignalering van knelpunten, een goede toegang tot de ondersteuning en diverse maatwerk producten zoals woningaanpassingen en hulpmiddelen kunnen ouderen en andere kwetsbare inwoners mee doen in de samenleving.

2.5. Leefbaarheidskader 'Winsumer dorpen leefbaar!'

Het Leefbaarheidskader geeft aan wat de belangrijkste uitdagingen en opgaven zijn om de dorpen leefbaar te houden en waar nodig te verbeteren. Het gaat bij leefbaarheid om de wijze waarop de burgers en de ondernemers hun woon,- werk,- en leefomgeving ervaren. Het gaat om de beleving van de kwaliteit van de openbare ruimte, de bebouwing en de aanwezige functies, maar ook nadrukkelijk om de betrokkenheid van mensen bij elkaar.

De dorpen van Winsum leefbaar houden voor de toenemende groep ouderen en andere doelgroepen die zorg nodig hebben (chronisch zieken, verstandelijk en lichamelijk gehandicapten, mensen met psychische problematiek) is een opgave voor de komende jaren. Naast aangepaste woningen, goede zorg- en welzijnsvoorzieningen in de nabijheid, plaatsen voor ontmoeting, moeten we ook rekening houden met bijvoorbeeld de inrichting van de woonomgeving. Deze moet goed toegankelijk zijn voor mensen met een beperking. We spreken ook wel van een inclusieve samenleving. Een samenleving waarbij rekening gehouden wordt met mensen met een beperking.

3. Wonen en zorg ouderen

De beleidsplannen en visies, besproken in hoofdstuk 2, worden uitgewerkt. Het voert te ver om alle opgaven hier te benoemen. We beperken ons daarom tot een aantal belangrijke onderwerpen die voornamelijk benoemd zijn in de gesprekken met de diverse maatschappelijke partners en die ook genoemd zijn in de Raadsvergadering over de Programmabegroting 2016 als zijnde knelpunten.

We behandelen de onderwerpen in volgorde van intensiteit van de zorgvraag, 1) de 'vitale' oudere, 2) de oudere met een intensieve zorgvraag en 3) de oudere met een zeer intensieve zorgvraag. Daarna gaan we in op het onderwerp 1,5 lijns zorg. Tot slot bespreken we in hoofdstuk 4, wonen en zorg voor mensen met een verstandelijke beperking en mensen met een indicatie voor beschermd wonen vanwege psychische en/of psychosociale problemen. Allereerst geven we een korte toelichting op het onderwerp gevolgd door de stand van zaken in onze gemeente, qua beleid en uitwerking. Vervolgens geven we de visie en uitgangspunten op het onderwerp en tot slot de actiepunten, wie betrokkenen zijn en welke rol de gemeente inneemt.

3.1. De (vitale) oudere en de oudere met een lichte zorgvraag; langer zelfstandig thuis wonen

De doelgroep ouderen groeit in Winsum fors de komende jaren. Er is sprake van een dubbele vergrijzing. De meeste ouderen blijven langer vitaal en houden langer de regie over hun eigen leven. Steeds meer ouderen blijven zelfstandig wonen in de eigen koopwoning of huurwoning en ontvangen eventuele benodigde zorg en ondersteuning thuis.

Om mensen langer zelfstandig thuis te kunnen laten wonen zijn de volgende randvoorwaarden van belang;

- Een geschikte, aangepaste woning of de mogelijkheid om woning aan te passen
- Een veilige en toegankelijke woonomgeving
- Een sociaal netwerk voor hulp (mantelzorg, burenhulp, vrijwilligers)
- Een duidelijke toegang tot de zorg en het vroeg signaleren van problemen
- Mogelijkheden om thuis de benodigde zorg te ontvangen (zorgpunt, thuiszorg, wijkverpleging)
- Bereikbare voorzieningen voor ontmoeting, zorg, welzijn, dagbesteding, dagopvang etc.

3.1.1 Stand van zaken

De Woonvisie en de uitwerking van de Woonvisie in de prestatieafspraken met Wierden en Borgen schetsen de opgaven om het mogelijk te maken dat ouderen langer zelfstandig thuis kunnen wonen. De prestatieafspraken met betrekking tot wonen en zorg zijn opgenomen in bijlage 1. Er vindt overleg plaats met Wierden en Borgen over de uitwerking van de prestatieafspraken. De resultaten van het onderdeel 'opplussen woningen' van het pilotproject DEEL & Ulrum levert input voor onder andere aanpassingen van de woningvoorraad in de dorpen van Winsum. Het doel van opplussen is het verbeteren en aanpassen van bestaande huurwoningen op een manier dat zij geschikt worden om langdurig in te blijven wonen.

De huidige huurwoningvoorraad in de gemeente is slechts voor een beperkt deel geschikt voor wonen met zorg. Wanneer een inwoner een woningaanpassing nodig heeft geldt eerst het primaat van verhuizen naar een geschikte woning. Op dit moment is de realiteit dat zo'n woning vaak niet

binnen een half jaar beschikbaar is. Het aantal aanvragen voor een woningaanpassing via de Wmo neemt de laatste jaren toe. Vooral het aanbrengen van een traplift in de woning komt regelmatig voor.

De gemeente Winsum kent veel koopwoningen. Ook hier zijn niet veel woningen op dit moment geschikt voor wonen met zorg. Momenteel onderzoeken we de mogelijkheden van een zogenaamde 'Blijverslening'. Een manier om ouderen met een eigen woning voordelig geld te lenen om hun huis (preventief) aan te passen.

Bij nieuwbouwprojecten bouwen we zoveel mogelijk levensloopbestendig en/of geschikt voor senioren. Recentelijk zijn er door Wierden en Borgen nieuwe levensloopbestendige woningen gebouwd op herstructureringslocaties in Baflo, Ezingen en in Winsum.

De gemeenten Bedum, De Marne, Winsum en Eemshaven (BMWE) werken gezamenlijk aan de veranderingen in de Wmo. Daarbij staan de wensen en de behoeften en eigen mogelijkheden van de inwoners voorop, ook wanneer ze hulp nodig hebben. Hulp en ondersteuning is alleen aanvullend op wat mensen zelf kunnen (eigen kracht) of samen met hun sociale omgeving kunnen organiseren. Belangrijke ontwikkelingen op dit moment zijn: 1) het organiseren van een integrale toegang tot ondersteuning, 2) cliëntenondersteuning, 3) mantelzorgondersteuning, en 4) de ontwikkeling van meer algemene voorzieningen die voor iedereen beschikbaar komen. Voorbeelden hiervan zijn maaltijdvoorzieningen, was-service, maar ook kunnen er vormen van dagbesteding als algemene voorziening worden ontwikkeld.

Verder hebben de BMWE en DAL gemeenten (Delfzijl, Appingedam, Loppersum) gezamenlijk de inkoop gedaan van de producten: begeleiding, dagbesteding/dagopvang en respijtzorg, huishoudelijke hulp, en hulpmiddelen. Wanneer ouderen het niet meer zelf redden en een vorm van hulp, ondersteuning of begeleiding nodig hebben dan kunnen zij terecht bij het Wmo-loket.

Voor het vroegtijdig signaleren van mogelijke problemen heeft op dit moment de S1 wijkverpleegkundige een belangrijke rol. Dit is een wijkverpleegkundige voor de niet-toewijsbare zorg. Zij zijn de ogen en oren in de wijk. Verder hebben we in de gemeente Winsum seniorenvoorlichters die alle ouderen regelmatig bezoeken en informeren over allerlei voorzieningen.

3.1.2. Visie en uitgangspunten

Woningaanpassingen

Het is belangrijk dat de groeiende groep (vitale) ouderen zich bewust wordt van een gezonde en bewuste levensstijl in de eigen woning die voldoende comfort en veiligheid biedt. Daarnaast is de bestaande woningvoorraad hard nodig om de groei van ouderen met een (lichte) zorgvraag die thuis blijft wonen op te vangen. Om die reden moeten we er **preventief** voor zorgen dat de bestaande woningen beter geschikt worden voor wonen met een zorgvraag. Dit geldt zowel voor de huur als de koopsector. We willen daarom bewoners, zowel in de huur als de koopsector prikkelen om zelf preventief woningaanpassingen te doen. Een bewustwordingscampagne wordt daarvoor ingezet. Dit doen we samen met Wierden en Borgen en met de dorpsverenigingen en wijken. We onderzoeken of het mogelijk en wenselijk is dit met meerdere gemeenten in regio op te pakken. Betrokkenheid van inwoners is van belang om aan bewustwording te werken.

Op het gebied van bewustwording zijn al een aantal initiatieven van bewoners te benoemen. Zo is er in Tinallinge een TOP (Tinallinger Overleg Platform) bijeenkomst georganiseerd waar de inwoners met elkaar hebben gediscussieerd over 'levensloopbestendig dorp Tinallinge'. De vele ideeën worden door een werkgroep verder uitgewerkt. Verder zijn in de wijk Obergum en in Baflo huiskamers voor ouderen ontstaan voor activiteiten en ontmoeting. Met de bewustwordingscampagne zullen we zoveel mogelijk aansluiting zoeken bij bestaande initiatieven.

Woningaanpassingen huursector

Daarnaast willen we dat Wierden en Borgen, conform prestatieafspraken 10, haar bijdragen levert aan een passende voorraad aangepaste woningen. Samen met Wierden en Borgen bepalen we welke woningen in aanmerking komen voor aanpassingen. In alle dorpskernen wijzen we woningen aan binnen een kerngebied op basis van de volgende criteria:

- Nabij een voorziening voor ontmoeting, en/of zorgpunt; (afstand ong. 250 meter)
- Huidige opbouw leeftijd van de wijk
- Type woning
- Technische mogelijkheden van de woning

Uit de ervaringen die zijn opgedaan in Ulrum maakt Wierden en Borgen onderscheid in kleine woningaanpassingen (basispakket) en grotere woningaanpassingen (pluspakket). De kleinere aanpassingen maken het huis vooral veiliger en comfortabeler. Het gaat om; het verwijderen van hoge stoepen en drempels naar de entree, het aanbrengen van een tweede leuning, verlengen van raamboompjes voor bovenraampjes, betere buitenverlichting, hoogteverschillen overbruggen op eigen terrein, aanpassing keukenblok met laden en vergroten badkamer en plaatsing 2^e toilet (op de bovenverdieping).

De grotere aanpassingen (pluspakket), zoals aanbouw voor een slaapkamer en badkamer beneden, wordt op adresniveau bekeken. Woningen die al een aanpassing hebben moeten we efficiënt

inzetten voor de doelgroep. Deze woningen worden gelabeld en zullen zoveel mogelijk weer voor de doelgroep ingezet moeten worden.

Passend bij de indeling in de kernhiërarchie zien we de kleine aanpassingen in zowel woondorpen, complete dorpen als het centrumdorp. De grotere aanpassingen zien we vooral in het dorp Winsum en het dorp Baflo vanwege de aanwezigheid van de daar aanwezige zorgpunten (De Twaalf Hoven, gezondheidscentrum Winsum, Dienstencentrum Baflo/Rasquert en zorgcentrum Viskenij) en in mindere mate in de complete dorpen Sauwerd en Ezinge.

Op dit moment heeft de gemeente Winsum geen versterkingsopgave in het kader van de aardbevingsproblematiek. Mochten we in de toekomst eventueel wel te maken krijgen met zo'n versterkingsopgave dan kan dit wellicht in combinatie met aanpassingen aan woningen om deze geschikt te maken voor zorgbehoevenden / senioren.

Woonomgeving

Voor de groeiende groep minder mobiele ouderen is een comfortabele openbare ruimte een voorwaarde om zelfredzaam en mobiel te zijn. Bij aanpassingen van nieuw in te richten openbare ruimte houden we hier rekening mee en wordt de doelgroep bevraagd en betrokken. We zullen qua onderhoudsplanung van wegen en groen afstemming zoeken met de planning van woningaanpassingen van Wierden en Borgen. Het Platform gehandicapten en het VN Panel spelen een rol bij de aanpassingen van de woonomgeving.

Mantelzorg

Mantelzorg is belangrijk om inwoners zo lang mogelijk thuis te kunnen laten wonen. Ondersteuning van de mantelzorger (bijvoorbeeld om overbelasting te voorkomen) is een taak van de gemeente in het kader van de Wmo. Mantelzorgers en verzorgden kunnen overwegen om in elkaars directe nabijheid te gaan wonen. In sommige gevallen zal een 'mantelzorgwoning' bij de woning van de mantelzorger of bij de woning van de verzorgde uitkomst kunnen bieden. Het is onder voorwaarden mogelijk om vergunningsvrij een mantelzorgwoning te bouwen bij een bestaande woning. Wanneer inwoners een tijdelijke mantelzorgwoning willen realiseren kunnen zij bij de gemeente advies inwinnen over de voorwaarden. Verder zullen we informatie geven als onderdeel van de bewustwording.

Dagopvang

Dagopvang is belangrijk voor mensen die zelfstandig wonen maar sociaal contact missen. Ook voor het ontlasten van de mantelzorger van ouderen met bijvoorbeeld dementie is dagopvang van groot belang. Het is prettig als ouderen enigszins in de eigen omgeving mogelijkheden hebben voor dagopvang; Ook om het vervoer er naar toe te beperken. In het Wmo-beleid wordt dit uitgewerkt.

Vroegsignalering

Wanneer ouderen zelfstandig thuis wonen is er minder zicht op veranderingen in de ondersteuningsvraag. Belangrijk is om tijdig situaties te onderkennen waarbij hulp en ondersteuning nodig is; bijvoorbeeld bij dementie. Dit moet op een goede manier geregeld worden. Het sociaal netwerk om de oudere heen, de professionals zoals de huisarts, de algemeen sociaal

wijkverpleegkundige, de huishoudelijke hulp, thuiszorg en ook de case-manager dementie hebben hierin een rol.

De financiering van zowel de casemanager als de algemeen sociaal wijkverpleegkundige voor de komende jaren is nog onduidelijk. We zullen het belang van deze functies, als onderdeel van de keten van zorg, onder de aandacht blijven brengen van het Zorgkantoor en het Ministerie van VWS. Zie verder paragraaf 3.4.

Voorzieningen

De doelgroep van vitale ouderen, is vaak nog actief en mobiel maar vraagt ook een andere invulling van voorzieningen en diensten. Aanbieders van voorzieningen op het gebied van bijvoorbeeld sport, recreatie, ontmoeting maar ook winkelveorzieningen zullen moeten inspelen op de groeiende groep ouderen. Wat betreft de aanwezigheid van voorzieningen is de visie van de gemeente geduid door de kernhiërarchie en de piramide van leefbaarheid. Zie hiervoor de figuur in hoofdstuk 2.

Domotica

Er komen steeds meer ICT-toepassingen die de kwaliteit van leven en wonen verbeteren en waardoor het zelfstandig thuis wonen langer mogelijk blijft. Bijvoorbeeld door automatisch aan- en uitschakelen van het licht, alarmknoppen, intelligente systemen die waarnemen of iemand van zijn normale leefroutines afwijkt. Dit soort ICT-toepassingen heten ook wel domotica. Het aantal toepassingen neemt steeds toe. Met domotica kunnen ouderen mogelijk langer zelfstandig blijven wonen. Ook allerlei apps op een tablet zijn voor ouderen belangrijk, bijvoorbeeld om contact te houden met hun familie en sociaal netwerk.

Met toepassingen van domotica kan ook 'zorg op afstand' geboden worden aan mensen die langdurig zorg nodig hebben. Ook zorginstellingen zetten domotica in ter ondersteuning van de zorg en ter verbetering van de kwaliteit van leven van haar cliënten.

Wij willen dat het onderwerp op de agenda komt van woningcorporaties, zorgorganisaties en binnen het Sociaal Domein met het doel informatie-uitwisseling en het onderzoeken van innovatieve toepassingen. Het ministerie van VWS stimuleert het toepassen van domotica. We zullen, met de zorginstellingen onderzoeken op welke wijze we gebruik kunnen maken van de daar aanwezige kennis en subsidiemogelijkheden. Verder kan de gemeente initiatieven van bijvoorbeeld bewonersgroepen ondersteunen en faciliteren. Toepassingen van domotica in huis laten we ook onderdeel zijn van de bewustwordingscampagne.

3.1.3. Actiepunten, rollen en betrokkenen

actiepunt	betrokkenen	Rol gemeente
Bewustwordingscampagne opzetten om inwoners vroegtijdig bewust te maken dat als hij/zij langer thuis wil/moet wonen preventief de woning kan aanpassen.	Wierden en Borgen Gemeente Bewoners Dorpsorganisaties Wmo-adviesraad	Initiatief nemen. Uitwerken en uitvoeren ism Wierden en Borgen en eventueel andere gemeenten in de regio. Financiële middelen beschikbaar stellen.
Onderwerp 'domotica' op de agenda zetten en onder de aandacht brengen bij bewoners via de bewustwordingscampagne	Zorgorganisaties Woningcorporaties Gemeenten Bedrijfsleven Bewoners	In overleg met partijen wonen en zorg domotica onder de aandacht brengen. Faciliteren en ondersteunen initiatieven van derden, bijv activiteiten bewonersgroepen.
Blijvers-lening mogelijk maken	Gemeente SVn	Initiatief nemen Financiële middelen beschikbaar stellen
Uitwerking geven aan de prestatieafspraken die met Wierden en Borgen gemaakt zijn ten aanzien van het preventief aanpassen van de woningvoorraad	Wierden en Borgen Gemeente Dorpen Platform gehandicaptenbeleid Inwoners	Regie en controle op de prestatieafspraken. Samen met Wierden en Borgen bepalen welke kerngebieden / wooncomplexen aangepast / opgeplust worden.
Toegankelijkheid woonomgeving (openbare ruimte) aanpassen waar mogelijk en nodig. Afstemming zoeken met planning onderhoud en aanpassing woningen.	Gemeente Wierden en Borgen Belangenorganisaties (w.o PlatformGehandicaptenbeleid)	Afstemming zoeken met Wierden en Borgen wat betreft de plannings. Uitvoering onderhoud/aanpassingen
Mogelijkheden mantelzorgwoningen beter bekend maken aan de inwoners	Gemeente Mantelzorgondersteuners Seniorenvoorlichters	Initiatief nemen. Uitvoering aan geven;o.a. via bewustwordingscampagne.
Uitwerking geven aan Wmo-voorzieningen zoals; dagopvang, dagbesteding, vroegsignalering van problemen, respijtzorg, crisisopvang.	Gemeente Aanbieders (basis)ondersteuning en zorg Dorpshuizen Bewoners Wmo-adviesraad	Regisserende en faciliterende rol.
Regelmatig overleg voeren met verschillende betrokken organisaties over knelpunten, kansen en oplossingen met betrekking tot wonen en zorg.	Wmo adviesraad Kerken Gehandicaptenplatform VN panel Ondernemers Zorgpartijen Woningcorporaties Welzijnsorganisaties Gemeente	Rol van de gemeente hierbij is het bij elkaar brengen en verbinden van partijen. Plannen, organiseren van het overleg. Voorstel; 2 keer per jaar.

3.2. Ouderen met een intensieve zorgvraag en de toekomst van de verzorgingshuizen

Ouderen blijven langer zelfstandig thuis wonen. Door veranderingen in het rijksbeleid worden er geen indicaties meer afgegeven voor intramuraal wonen voor ouderen met een lichte zorgvraag (zzp 1 t/m 3 en deels zzp 4) waar dat eerst nog wel gebeurde. Zorg en wonen zijn van elkaar gescheiden, ook financieel. Naast deze overheidsmaatregelen is er ook een trend dat ouderen zelf de voorkeur geven aan het thuis blijven wonen. Het gevolg is wel dat steeds meer verzorgingshuizen hun deuren sluiten. De vraag naar deze vorm van beschut wonen is afgenomen. De exploitatiebaarheid van deze voorziening staat onder druk. Dit komt vooral door de algemene ruimtes en doordat de wooneenheden vaak klein zijn. Aan de andere kant zien we een toenemende vraag naar verzorgd wonen ontstaan. Verzorgd wonen betekent een ouderen/seniorenwoning met de mogelijkheid om verzorging en/of verpleging vanuit een nabijgelegen zorgsteunpunt te ontvangen. In Winsum zijn 2 verzorgingshuizen te weten Viskenij in Baflo/Rasquert en Winkheem in Winsum. Hier wonen voornamelijk mensen met een intensieve zorgvraag (zzp 4 en 5) . De vraag is hoe we de toekomst van de twee verzorgingshuizen in onze gemeente zien. En verder is van belang op welke wijze inwoners met een meer intensieve zorgvraag, met kwaliteit van leven thuis kunnen blijven wonen.

3.2.1. Stand van zaken

Beide verzorgingshuizen hebben op dit moment (april 2016) geen leegstand. Dit komt mede omdat er elders in de regio verzorgingshuizen zijn gesloten en de ouderen die nog een indicatie hebben voor intramurale zorg naar hier verhuizen.

De verwachting is echter dat de verzorgingshuizen in Winsum en Baflo/Rasquert ook met leegstand te maken krijgen. Op basis van de huidige bekostigingssystematiek is het aanbod zowel in Baflo/Rasquert als Winsum groter dan de huidige- en de toekomstige vraag, aldus de prognoses.

Viskenij is een complex dat voldoet aan de huidige eisen. De zorgappartementen in het verzorgingshuis en ook de aanleunwoningen zijn ruim en voldoen aan de huidige gewenste kwaliteit. De Hoven, Woonzorg Nederland en het dorp Baflo/Rasquert zijn al druk doende met visieontwikkeling voor het complex Viskenij. Doelstelling is om het een voorziening te laten zijn voor en door de gemeenschap, laagdrempelig, voor iedereen, ondersteunend om door te kunnen leven. Een integrale voorziening voor alle ouderen uit Baflo en Rasquert. Of je nu zelfstandig woont of in het verzorgingshuis. Daarvoor is samenwerking cruciaal tussen de verschillende maatschappelijke partijen, de gemeente en de bewoners. Ieder levert zijn aandeel. Naast het intramuraal wonen kunnen de zorgwoningen gebruikt worden voor de doelgroep zelfstandig beschut wonen en logeermogelijkheid en tijdelijk opname/verblijf. De visie van Woonzorg Nederland is om het verzorgingshuis in stand te houden en te verhuren voor de ouderen die zorg nodig hebben. Zij zien het als groot voordeel dat er een zorginstelling in Viskenij zit.

Het verzorgingshuis Winkheem is enigszins verouderd. De 'nieuwbouw' aanleunwoningen zijn prima geschikt en hiervoor bestaat dan ook een wachtlijst. In de verzorgingsflat zijn de woningen/kamers echter klein. Voor ouderen met een intensieve zorgvraag , hoger dan zzp5, is het complex niet geschikt op dit moment. Vestia is eigenaar van het pand en Stichting de Hoven is de huidige huurder. Momenteel zijn Vestia, De Hoven en de gemeente met elkaar in gesprek over de toekomst van

Winkheem. De vraag daarbij is op welke manier verzorgingshuis Winkheem voor de doelgroep ouderen met een zorgvraag behouden kan blijven en het pand goed exploitabel voor de verhuurder.

Net als in Baflo is er ook in Winsum behoefte aan woningen met zorg in de nabijheid en op afroep. De aanleunwoningen bij Winkheem voldoen op dit moment aan dit concept. De zorg wordt door de Hoven vanuit het verzorgingshuis geleverd.

In het rapport 'veranderingen in zorgvastgoed voor de gemeente Winsum' van de Hanzehogeschool Groningen, dr.ing.J.Veuger en mevrouw L. van Stee (maart 2016) opgesteld in opdracht van de gemeente Winsum, staat het volgende over het vrijkomend zorgvastgoed;

“Sluiting lijkt een overhaaste beslissing te zijn voor de korte termijn, aldus Veuger en van Stee. Er is nog steeds vraag naar de zorg die deze gebouwen mogelijk maken en deze vraag zal op middellange termijn alleen maar toenemen. Sluiting is een weinig duurzame oplossing. De dubbele vergrijzing vindt de komende jaren plaats. De vitale 60 ers en 70ers die nu nog zelfstandig wonen zijn over tien jaar 80 +. Vanaf die leeftijd zie je steeds meer behoefte aan een meer beschermde woonomgeving zoals de huidige verzorgingshuizen bieden.”

Ook uit de gesprekken met de verschillende zorginstellingen (Hoven, Gezondheidscentrum) blijkt dat voor veel ouderen nabijheid van zorg bij het wonen een veilig gevoel geeft. Daarnaast wordt ook eenzaamheid als een probleem voor de toekomst gezien. Het meer complexgewijs wonen met nabije zorg (24 uur) lijkt hiervoor wel een oplossing.

3.2.2. Visie en uitgangspunten

We zetten in eerste instantie in op zoveel mogelijk thuis zorg ontvangen, ook voor ouderen met een intensievere zorgvraag. Echter we willen voor deze inwoners ook de mogelijkheid hebben voor meer complexgewijs zelfstandig wonen met zorg in de nabijheid gedurende 24 uur.

We sluiten aan bij de kernhiërarchie wat betreft voorzieningen voor de intensievere zorg. Dit betekent voor een compleet dorp als Baflo dat er voldoende zorgwoningen moeten zijn in de vorm van verzorgd wonen waarbij er zorg op afroep is.

Er is behoefte aan meer zorg gerelateerde zelfstandige woonvormen. In de Woonvisie is aangegeven dat voor deze vorm van wonen ontwikkelende partijen uitgenodigd worden om plannen te ontwikkelen. Hierbij kan het gaan om het benutten van het bestaande vastgoed (de verzorgingshuizen) maar ook om nieuwbouw.

Om niet straks geconfronteerd te worden met lege gebouwen en verpaupering en omdat we het belangrijk vinden dat we duurzaam met het bestaande vastgoed in de gemeente om willen gaan, zullen we een actieve rol aannemen. Dat betekent dat we actief mee willen denken over de toekomst van het zorgvastgoed Winkheem en Viskerij. De eerstverantwoordelijke partijen zijn echter de huidige eigenaren. We zullen een rol spelen door partijen bij elkaar te brengen en met hen in gesprek te gaan over de toekomst van dit vastgoed. Oplossingen kunnen liggen in het verbinden van meerdere doelgroepen aan de verzorgingshuizen en het zorgdragen voor invulling van de gemeenschappelijke ruimtes. Het dorp / inwoners zijn belangrijke betrokkenen bij de toekomst van deze voorzieningen.

Voor wat betreft nieuwbouw van zorgwoningen / appartementen zien we mogelijkheden op het terrein van De Twaalf Hoven of vrijkomende schoollocaties in het dorp Winsum. Het initiatief voor zorgwoningen/appartementen op het Twaalf Hoventerrein ligt bij Stichting de Hoven, corporaties en projectontwikkelaars. De gemeente is eigenaar van locaties van vrijkomende scholen en zal te zijner tijd actief herontwikkeling bevorderen.

Ook (groepen) inwoners kunnen plannen voor nieuwe woon-zorg concepten initiëren. De gemeente zal in zo'n geval actief met de initiatiefnemers in gesprek gaan en waar mogelijk en wenselijk een faciliterende rol innemen. Dit kan bijvoorbeeld door initiatiefnemers in contact te brengen met woningcorporaties en mee te denken over oplossingen en mogelijkheden om het plan verder te brengen.

3.2.3. Actiepunten, rollen en betrokkenen

actiepunten	Betrokkenen	Rol gemeente
Monitoren en evalueren van de ontwikkelingen (bezettingsgraad) van verzorgingshuizen Viskenij en Winkheem .	Woonzorg, Vestia, De Hoven Gemeente	Samen met de eigenaren en zorgpartijen gegevens verzamelen, analyseren en bespreken
Twee keer per jaar overleg arrangeren met diverse partijen met het doel de stand van zaken en toekomst van Viskenij te bespreken.	Woonzorg Nederland, De Hoven, dorpsbelngen Baflo/Rasquert Ondernemers Baflo/Rasquert Gemeente	Partijen bij elkaar brengen. Faciliteren door eventuele initiatieven te ondersteunen.
Overleg arrangeren met alle partijen om de toekomst van het verzorgingshuis Winkheem te bespreken.	Vestia De Hoven Gemeente Inwoners, Andere zorgpartijen	Partijen bij elkaar brengen. Actieve, meedenkende rol in het overleg zelf.
Mogelijkheden onderzoeken van nieuwbouw van zorgwoningen op het terrein van De Twaalf Hoven	De Hoven Woningcorporaties Gemeente	Faciliterende rol: we laten het initiatief aan de markt. We ondersteunen onderzoek , denken mee en faciliteren middels opname in bestemmingsplan.
Initiatieven nieuwe woon-zorgconcepten	Bewoners, Coöperaties Woningcorporaties, Gemeente	Faciliterende rol: De Gemeente denkt mee en ondersteunt waar nodig door bijvoorbeeld bewoners in contact te brengen met corporaties.

3.3. Ouderen met een zeer intensieve zorgvraag; verpleeghuis

In het dorp Winsum wordt verpleeghuiszorg geleverd door de Hoven in het verpleeghuis De Twaalf Hoven. Ouderen met lichamelijke klachten of een psychogeriatrische aandoening (dementie) en een indicatie in het kader van de Wet Langdurige Zorg (WLZ) kunnen hier terecht. Sommige cliënten verblijven permanent, anderen tijdelijk. Naast de verzorging en verpleging van dementerende ouderen biedt De Twaalf Hoven ook dagbehandeling, tijdelijke opname, vakantieopname, revalidatie en reactivering en palliatieve zorg. Hier verblijven zowel ouderen met somatische als psychogeriatrische klachten. De Twaalf Hoven heeft een regionale functie.

Mensen krijgen niet zo snel meer een indicatie om intramuraal te wonen in een verpleeghuis of verzorgingshuis. Het gevolg is dat de mensen die in het verpleeghuis de Twaalf Hoven verblijven voornamelijk de zwaar dementerende ouderen zijn. De licht dementerende ouderen blijven thuis wonen en krijgen daar de zorg. Op de dagbehandeling, dagopvang komen mensen uit de regio. Door deze opvang worden mantelzorgers thuis ontlast van de veelal zware zorg.

3.3.1. Stand van zaken

De Hoven heeft op haar terrein 3 nieuwe gebouwen voor de verpleeghuiszorg gerealiseerd. Het huidige hoofdgebouw van De Twaalf Hoven is verouderd en is aan vervanging toe. Momenteel worden de mogelijkheden onderzocht voor een integraal centrum voor zorg en onderwijs; een gezamenlijk gebouw waar de brede school én een aantal functies van De Twaalf Hoven worden ondergebracht. De instandhouding van de revalidatiezorg op het platteland is belangrijk. De vaak dementerende ouderen kunnen in hun vertrouwde omgeving revalideren en ook hun partner, familie, mantelzorger zijn nabij. De trend is momenteel om deze vorm van revalidatiezorg te concentreren in de stad Groningen. Landelijke normen en volume-eisen, opgelegd door het Rijk, maken het bijna onmogelijk om de revalidatiezorg in de regio in stand te houden. Samen met de andere gemeenten in Noord Groningen en de zorginstellingen pleiten en lobbyen we voor behoud van deze vorm van zorg, bij de het Rijk, de beroepsgroep en het Zorgkantoor.

3.3.2. Visie en uitgangspunten

Verpleeghuis De Twaalf Hoven is voor de gemeente Winsum en de regio een belangrijke voorziening voor de zwaardere intramurale zorg. Zowel de verpleeghuisfunctie als de functie van dagopvang en revalidatie willen we in stand houden zodat de inwoners in de regio verzorgd, verpleegd en ondersteund worden. Juist voor deze groep (dementerende) ouderen is het belangrijk dat zij in hun eigen vertrouwde leefomgeving zijn en dat hun familie, burens en dorpsgenoten nog op bezoek kunnen komen.

De gemeente werkt samen met de Hoven, het onderwijs aan de realisatie van een integraal centrum voor zorg en onderwijs op het terrein van De Twaalf Hoven. Hier ligt een kans om een beter gebouw te maken voor zowel onderwijs als zorg dan dat ieder dat voor zich doet. Beter omdat ruimtes gezamenlijk benut kunnen worden, beter omdat activiteiten gebruik kunnen maken van elkaars tijd, kennis en ervaring. Daarbij is het een uniek concept waarbij ouderen met dementie en kinderen

meer met elkaar in contact komen. De kinderen houden de ouderen meer actief, de ouderen houden de kinderen betrokken. Verder levert de combinatie van onderwijs en zorg een inspirerende werkplek voor mensen met totaal verschillende beroepen en geeft het mogelijkheden om het gebied rondom De Twaalf Hoven levendiger te maken, een plek waar Winsumers elkaar vaker ontmoeten.

De expertise in het kader van de geriatrie die aanwezig is in het verpleeghuis De Twaalf Hoven kan en wordt ook ingezet voor de ouderen met dementie die thuis wonen. Samenwerking tussen de Hoven en de huisartsen, de thuiszorg, wijkverpleegkundige, de Wmo-consulenten is daarbij van cruciaal belang. De gemeente heeft in deze keten van zorg verschillende rollen. Zie ook paragraaf 3.4. over de 1,5 lijns zorg.

3.3.3. Actiepunten, betrokkenen en rol gemeente

actiepunten	Betrokkenen	Rol gemeente
Inzetten voor behoud van de revalidatiezorg in De Twaalf Hoven.	De Hoven, Huisartsen regio Regiogemeenten Zorgkantoor	Partijen bij elkaar brengen. Uitoefenen politieke druk
Ontwikkeling nieuw hoofdgebouw voor De Twaalf Hoven ism brede school tot integraal centrum voor zorg en onderwijs	De Hoven, Schoolbesturen Gemeente	Het scheppen van de ruimtelijke kaders en visie, partijen bij elkaar brengen. Ondersteuning door middel van onderzoek haalbaarheid. En op later moment in het proces: bestemmingsplan, infrastructuur, openbare ruimte etc.

3.4. Anderhalve lijnszorg; samenwerking huisartsenzorg en specialistische en verpleeghuiszorg

Anderhalvelijnszorg is zorg op het grensvlak van complexe of chronische eerstelijnszorg en eenvoudige tweedelijnszorg. De anderhalvelijn combineert de toegankelijkheid van de eerstelijns met de specifieke kennis en diagnostiek van de tweedelijns. De anderhalvelijn is gericht op betere gezondheid, lagere kosten en betere kwaliteit van zorg. (Fluent). De 1,5 lijns zorg kan op verschillende manieren vorm krijgen.

Veuger en van de Stee verstaan onder anderhalvelijnszorg de hulp en zorg op het tussenniveau tussen het thuis verzorgd kunnen worden en het verzorgd worden in het ziekenhuis. Na de veranderingen in de zorg blijven ouderen langer thuis wonen en worden patiënten sneller ontslagen uit het ziekenhuis. Voor die patiënten die uit het ziekenhuis ontslagen worden maar de zorg thuis

niet voldoende geleverd kan worden is nu onvoldoende plaats. Ook wordt er als gevolg van het thuis wonen van ouderen met een zorgvraag vaker een beroep gedaan op crisisopvang.

3.4.1. Stand van zaken

De 1,5 lijnszorg is al een tijdje onderwerp van gesprek tussen de huisartsen van het gezondheidscentrum Winsum, de Hoven, het Zorgkantoor en de gemeente. De gemeente heeft de rol van verbinder van de partijen op zich genomen. De verschillende zorginstellingen zijn verantwoordelijk voor de invulling. Op dit moment wordt ingezet op korte en sluitende lijn in de keten van zorg met zowel ziekenhuis, verpleeghuis, eerstelijnszorg, thuiszorg, Wmo. Het delen van kennis, expertise en het gezamenlijk doen van onderzoek op bijvoorbeeld het gebied van dementie en revalidatie is belangrijk. Het doel is de ouderen zo veel mogelijk dichtbij huis te behandelen.

Daarnaast wordt gesproken met elkaar over de tijdelijke, maar vaak acute, opvang van kwetsbare ouderen. Het gaat om patiënten die uit het ziekenhuis worden ontslagen maar nog niet verzorgd kunnen worden in de thuissituatie. Het gaat ook over patiënten waar van de mantelzorger opgenomen wordt in het ziekenhuis of tijdelijk de zorg niet op zich kan nemen. De patiënt moet dan tijdelijk opgenomen kunnen worden in een verpleeghuis. De situatie is momenteel zo dat alle partijen goede kortdurende opvang dichtbij huis nodig vinden. Knelpunten zijn dat niet altijd duidelijk is wie (financieel) verantwoordelijk is en dat financiële middelen soms te kort schieten. Ad hoc wordt hier nu een oplossing voor gezocht maar er is regelmatig meer vraag naar deze opvang dan dat er financiële middelen zijn.

3.4.2. Visie en uitgangspunten

Als onderdeel van kwalitatief goede ouderenzorg in de nabijheid van de eigen vertrouwde woonomgeving is de zorg en ondersteuning op het tussenniveau van thuis verzorgd worden en verzorgd worden in het ziekenhuis van groot belang. Wij willen samen met de Hoven en de Huisartsen een structureel aantal 'bedden' voor deze opvang realiseren voor onze inwoners. De Huisartsen (BMWE-verband), Stichting De Hoven en de gemeente zoeken gezamenlijk naar een structurele oplossing en blijven hierover in gesprek met het Zorgkantoor.

Het centrumdorp Winsum is de plek om deze voorziening te realiseren. De 'bedden' en de expertise van de verpleeghuisarts uit de Hoven en de huisartsen in het gezondheidscentrum Winsum zijn aanwezig. Winsum beschikt over een regionaal onderscheidend voorzieningenniveau dat niet alleen Winsum bedient, maar ook de omliggende gemeenten.

Een sluitende keten van zorg tussen thuiszorg, wijkverpleegkundige, praktijkondersteuners, huisartsen, casemanager dementie, verpleeghuis en ziekenhuis is belangrijk in de ouderenzorg. De zogenaamde S1 wijkverpleegkundige (de niet toewijsbare zorg) heeft in de ouderenzorg een signalerende functie en een belangrijke rol in het verbinden van de eerstelijns zorg en het sociale domein. De huisartsen benadrukken dit. Het is nu nog niet duidelijk hoe de S1 wijkverpleegkundige in de toekomst gefinancierd wordt, maar de signalerende rol moeten we behouden in de keten van zorg rondom de ouderen.

3.4.3. Actiepunten, betrokkenen en rol gemeente

Actiepunten	Betrokkenen	Rol gemeente
Kortdurende/tijdelijke opvang, eerstelijnsverblijf/ crisisopvang organiseren in Winsum (1,5 lijnszorg)	De Hoven Huisartsen Zorgkantoor Gemeente	De partijen bij elkaar brengen, verbinden, lobby richting Zorgkantoor. Beleidsvormende/ontwikkellende taak in het kader van respijtzorg/crisisopvang. Uitvoerende taak via het Wmo loket van benodigde ondersteuning van ouderen en mantelzorgers
Signalerende rol van de wijkverpleegkundige (niet toewijsbare zorg) en de casemanager dementie in de keten van zorg behouden	Gemeente (BMWE) Zorgaanbieders	Politieke druk uitoefenen. Meedenken over alternatieven wanneer niet anders kan.

4. Wonen en zorg overige doelgroepen

In hoofdstuk 3 hebben we ons gericht op de ouderenzorg. We hebben echter ook de wettelijke verantwoordelijkheid voor de georganiseerde ondersteuning, zelfredzaamheid en participatie van personen met een beperking, chronische, psychische of psychosociale problemen. Voor deze doelgroepen is er ook een trend gaande van intramuraal naar meer zelfstandig wonen, opvang en dagbesteding in de eigen woon- en leefomgeving, ondersteuning en begeleiding gericht op het vergroten van de zelfredzaamheid. Ook voor deze doelgroep is veilig en goed wonen in een prettige woonomgeving met voorzieningen in de nabijheid voorwaarde voor goede zorg. Qua ondersteuning en zorg is er veel overlap met de ondersteuning en zorg die we bieden aan de doelgroep hulpbehoevende ouderen.

4.1. Doelgroep mensen met een verstandelijke beperking

4.1.1. Stand van zaken

Op dit moment biedt de NOVO wonen en zorg aan voor mensen met een verstandelijke beperking. In Winsum is er een vorm van intramuraal wonen in het woonzorg complex het Hoge Heem en een aantal woningen eromheen. Alle cliënten hebben een appartement bestaande uit een woonkamer met keukenblok, slaapkamer en douche- en toiletruimte. Zowel op de begane grond als op de eerste verdieping kunnen cliënten gebruik maken van een centrale ruimte. Alle cliënten kunnen 24 uur per dag een beroep doen op begeleiding en ondersteuning die is afgestemd op hun vraag, mogelijkheden en behoeftes. Dit kan op afroep en op basis van afspraken die met de cliënten gemaakt zijn. Daarnaast biedt de NOVO ambulante begeleiding aan cliënten, waarvan er een aantal in de woningen rondom het Hoge Heem wonen, maar ook elders in de gemeente. Het Hoge Heem fungeert ook als een zorgpost. De cliënten hebben in Winsum mogelijkheden voor dagbesteding. Bijvoorbeeld in het Hertenkamp, de Blauwe Schuit en in De Twaalf Hoven. NOVO doet er veel aan om de wijk/buurt te

betrekken bij het woonzorgcomplex het Hoge Heem. Het repaircafé is hier een voorbeeld van. Ook zijn er vrijwilligers uit het dorp die koken met en voor de bewoners.

4.1.2. Visie en uitgangspunten

Voor Winsum is de aanwezigheid van het complex het Hoge Heem zeer waardevol. Het geeft de mogelijkheid om mensen met een verstandelijke beperking in onze gemeente op te vangen en ze een veilige, beschutte woonomgeving te bieden.

Daarnaast is het belangrijk dat er woningen in het bestaande woningbestand beschikbaar blijven voor deze doelgroep dit zelfstandig thuis kunnen wonen met de benodigde zorg aan huis. In de prestatieafspraken met Wierden en Borgen is ook aandacht voor deze doelgroep gevraagd. Meer samenwerking en overleg met Wierden en Borgen en NOVO over benodigde woningen en aanpassingen is nodig. Dit is ook in de prestatieafspraken met Wierden en Borgen opgenomen. Borgen.

NOVO signaleert dat er wellicht op 'korte' termijn behoefte komt aan huisvesting voor jonge cliënten die nu nog thuis bij hun ouders wonen. Om hoeveel cliënten het gaat en welke behoefte zij hebben moet nog worden onderzocht. Op dit moment trekken veel van de jonge cliënten naar de stad Groningen. Oorzaken hiervan kunnen zijn dat daar meer mogelijkheden zijn om dichtbij leeftijdsgenoten te wonen en de woonvoorzieningen meer geschikt zijn. Wellicht dat voor deze doelgroep een trainingshuis een oplossing is. Hierover zullen we in contact blijven met NOVO.

Dagbesteding is cruciaal voor deze doelgroep om mee te doen in de samenleving. Het mengen van de verschillende doelgroepen die dagbesteding nodig hebben is een te onderzoeken optie om zo de dagbesteding efficiënter te kunnen organiseren en de verbinding tussen verschillende doelgroepen te realiseren. Dagbesteding en dagopvang zijn ingekocht door de gezamenlijke BMWEDAL gemeenten. De aanbieders zelf hebben de opdracht om de dagbesteding zo efficiënt mogelijk met elkaar te organiseren. Door de dagbesteding dichtbij de cliënt te organiseren wordt ook het vervoer beperkt. De cliënt heeft uiteindelijk zelf de keuzevrijheid. Er moet voldoende dagbesteding aangeboden worden in de nabijheid van de bewoners. Verder is de opdracht gegeven aan de zorg en welzijnsinstellingen om dagbesteding ook meer als een algemene voorziening te ontwikkelen en in te richten. Dagbesteding als algemene voorziening is voor iedereen toegankelijk en is vooral geschikt voor cliënten met een lichte zorgvraag. Door de dagbesteding dichtbij de cliënt te organiseren wordt ook het vervoer beperkt.

4.1.3. Actiepunten, betrokkenen en rol gemeente

Actiepunten	Betrokkenen	Rol gemeente
Overleg tussen NOVO, Wierden en Borgen en gemeente over beschikbaarheid en geschiktheid woningen voor de doelgroep mensen met een beperking.	NOVO Wierden en Borgen Gemeente	Partijen bij elkaar te brengen en verbindingen leggen. Het maakt onderdeel uit van de prestatieafspraken met Wierden en Borgen.
Verder ontwikkeling dagbesteding voor meerdere doelgroepen en dagbesteding	Aanbieders dagbesteding Gemeente	De gemeente heeft de opdracht bij de uitvoerende organisaties via het contract

als algemene voorziening inrichten		weggezet. Houdt controle op de uitvoering van het contract en evaluaert
Onderzoek toekomstige behoefte aan huisvesting voor mensen met een beperking.	NOVO Wierden en Borgen Gemeente	Partijen zorg en wonen zijn hiervoor verantwoordelijk. Gemeente neemt ondersteunende rol aan door meedenken en monitoren.

4.2. Beschermd wonen en Opvang

Met ingang van 1 januari 2015 zijn de gemeenten verantwoordelijk voor Beschermd wonen. Deze taak werd voorheen gefinancierd door de AWBZ. Onze inwoners die nu gebruik maken van Beschermd wonen hebben een psychiatrische aandoening of een psychiatrisch verleden, al dan niet in combinatie met andere problematiek (o.a. licht verstandelijke beperking, verslaving en detentie). Deze inwoners kunnen onvoldoende op eigen kracht deelnemen aan het maatschappelijke leven, hebben (bijna) geen werk, hebben moeite met regie voeren over hun eigen leven en hebben een beperkt sociaal netwerk. Zonder gefinancierde ondersteuning van de gemeenten kunnen deze inwoners niet vanuit zichzelf blijvend meedoen aan het maatschappelijke leven. Daarnaast is de veiligheid, zowel van de inwoner zelf als van de omgeving, een belangrijk aspect.

De verantwoordelijkheid en de financiële middelen zijn in eerste instantie overgedragen aan de centrumgemeente. In het “Meerjarenprogramma: Van Beschermd Wonen naar begeleiding op maat” dat is vastgesteld door alle 23 Groningse gemeente, is vastgelegd op welke wijze er invulling wordt gegeven aan de transformatie van Beschermd wonen naar wonen met begeleiding op maat.

In dit Meerjarenprogramma wordt ook nadrukkelijk de verbinding gelegd met Opvang (voorheen vrouwenopvang en maatschappelijke opvang) vanwege overeenkomsten in de doelgroep en problematiek.

4.2.1. Stand van zaken

In het Meerjarenprogramma is de opgave vastgesteld om te transformeren naar een situatie waarbij deze mensen steeds minder intramuraal wonen en zoveel mogelijk in de eigen woonomgeving blijven: van beschermd wonen naar wonen met begeleiding op maat. De 23 Groningse gemeenten werken met elkaar aan de transformatie van beschermd wonen en opvang samen met de aanbieders. De centrumgemeente heeft hierin de regie. Op dit moment woont ongeveer 50% van de mensen met een indicatie beschermd wonen in de stad Groningen, de overige 50% woont verdeeld over de provincie. In Winsum ging het om 10 cliënten in het jaar 2014. Dit betreffen met name mensen met een zogenaamd overgangsrecht. Er wordt in kaart gebracht voor welke opgave het cluster BMW staat op het gebied van Beschermd wonen.

De zorginstelling De Hoven constateert dat er ook in het verpleeghuis en verzorgingshuis wel ouderen met meervoudige problematiek wonen (psychiatrische problematiek, verslavingsproblematiek).

4.2.2. Visie en uitgangspunten

In het Meerjarenprogramma beschermd wonen en opvang staat de volgende visie omschreven: Voor inwoners die niet in staat zijn om op eigen kracht zich te handhaven in de samenleving en een vorm van beschermd wonen nodig hebben, in verband met psychische (al of niet in combinatie met psycho-sociale) problemen, richt de gemeente een veilige woonomgeving in waar, indien mogelijk de inwoner begeleid wordt om zich weer op eigen kracht en zelfstandig te handhaven in de samenleving.

Deze inwoners moeten veilig en vertrouwd kunnen wonen. De combinatie wonen, begeleiding en mogelijkheden om te participeren zorgt er voor dat deze mensen weer zelfredzaam kunnen worden. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is een goed Wmo-beleid en schuldhulpverleningsbeleid voeren. Daarnaast is het een voorwaarde dat er goede afspraken zijn met de woningbouwvereniging over woonkansen, voorkomen van huisuitzettingen en proefwonen om instroom in dure voorzieningen zoals Beschermd Wonen en Opvang te beperken en uitstroom te bevorderen.

Voor mensen met meervoudige problematiek heeft de gemeente ook het zogenaamde OGGZ netwerk ingericht. In dit netwerk zitten een groot aantal professionals (Wmo, GGZ, Maatschappelijk Werk, Woningcorporatie etc.) waarin specifieke gevallen worden besproken en de nodige hulp wordt ingeschakeld.

4.2.3. Actiepunten, betrokkenen en rol gemeente

Actiepunten	Betrokkenen	Rol gemeente
Inzicht krijgen in de opgave (kwantitatief, kwalitatief) met betrekking tot beschermd wonen voor gemeente Winsum en bepalen wat er lokaal georganiseerd moet worden en wat provinciaal in stand blijft.	Centrum gemeente BMWE gemeenten Aanbieders beschermd wonen	Mee uitvoering geven aan het meerjarenprogramma onder regie van de centrumgemeente
Overleg met woningcorporatie over beschikbaarheid en geschiktheid woningen in onze gemeente voor deze doelgroep waarbij rekening wordt gehouden met de opbouw van de wijk / buurt.	Wierden en Borgen Aanbieders beschermd wonen Gemeente	De partijen bij elkaar brengen.

5. Conclusie en uitvoeringsprogramma

5.1. Conclusie

Belangrijk doel van de visie op wonen en zorg is dat de zorg voor onze inwoners (Winsum, regio Noord Groningen) op peil blijft. Dat we de zorg zo dicht mogelijk bij de woon- en leefomgeving van ouderen en kwetsbare inwoners organiseren. Om dit mogelijk te maken is een intensieve samenwerking tussen inwoners, zorginstellingen, woningcorporaties, gemeente, maatschappelijk middenveld en bedrijfsleven belangrijk. Alleen zo komen we tot een integraal aanbod van wonen, zorg en diensten die passen bij de behoeften en wensen van de inwoners.

Zeker in de ouderenzorg komt de cliënt steeds meer zelf in de lead. Een groot deel van de oudere van de toekomst bepaalt zelf hoe zijn/haar leven wordt ingericht, hoe gewoond wordt, koopt steeds vaker zelf de zorg in; kortom is zelfredzaam en neemt de regie. Het is zaak om hierbij aan te sluiten met het aanbod van wonen, zorg en diensten.

Uiteraard is er een groep inwoners die niet zelfredzaam is en onze speciale aandacht vraagt. Dit is de groep met een zware zorgbehoefte zoals ernstig dementerenden en mensen met ernstige medische problemen. Deze groep wordt groter en vraagt speciale zorg, verpleging en zullen intramuraal wonen.

De rol van de gemeente bij het onderwerp wonen en zorg is voornamelijk een regisserende rol; het gaat dan veelal om het bijeenbrengen van partijen, zorgen voor verbinding, lobbyen, politieke of bestuurlijke druk uitoefenen. Daarnaast heeft de gemeente haar wettelijke taak en verantwoordelijkheid in het kader van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. Zeker bij het langer zelfstandig thuis wonen van ouderen, gehandicapten en de mensen met psychische problemen is het belangrijk dat de basisvoorzieningen en de maatwerkvoorzieningen op orde zijn. Hierin heeft de gemeente verschillende rollen. De gemeente ontwikkelt beleid en koopt de zorg in. De uitvoering ligt grotendeels bij de aanbieders van zorg en ondersteuning. Via het Wmo-loket heeft de gemeente ook een belangrijke uitvoerende rol. Het gaat dan om het signaleren, onderzoeken en indiceren op welke manier de inwoners ondersteund kunnen worden.

5.2. Uitvoeringsprogramma

Bewustwording en voorlichting bewoners

Actiepunt	Betrokkenen	Rol gemeente	Doorlooptijd	Raming kosten gemeente + uren + dekking
Bewustwordingscampagne opzetten om bewoners vroegtijdig bewust te maken dat als zij langer thuis willen/moeten wonen, preventief de woning aan kunnen passen.	Wierden en Borgen Gemeente(n) ¹ Bewoners Dorpsorganisaties Belangenorganisaties (zoals Wmo-adviesraad, Huurdersvereniging)	Initiatief nemen. Uitwerken en uitvoeren ism Wierden en Borgen en	2017-2018 e.v.	Uren intern opzetten en ontwikkelen: 100 uur Kosten: pm (afhankelijk van uitwerking). Dekking; uitvoeringsbudget woonvisie / Wmo budget / externe partner(s)
Onderwerp 'domotica' op de agenda zetten/onder de aandacht brengen van bewoners.	Zorgorganisaties Woningcorporaties Gemeente(n) ² Bedrijfsleven	In overleg met partijen wonen en zorg domotica onder de aandacht brengen. Faciliteren en ondersteunen initiatieven van derden, bijv activiteiten bewonersgroepen	2017 en verder	Uren: 20 uur Kosten en dekking: onderdeel van de eerder bewustwordingscampagne Uren: regulier Dekking; subsidie initiatieven leefbaarheid
Blijvers-lening mogelijk maken en voorlichting hierover geven.	Gemeente SVn	Initiatief nemen	2016 uitwerken 2017-e.v. uitvoeren	Uren: 80 Kosten: Dekking: Kadernota 2016
Mogelijkheden mantelzorgwoningen beter bekend maken aan de inwoners	Gemeente (Communicatie, Wmo consulenten), Mantelzorgondersteuners Seniorenvoorlichters	Initiatief nemen Uitvoering	2017 – 2018 e.v.	Uren: 10 uur + regulier Kosten en dekking: onderdeel van de bewustwordingscampagne

¹ Wellicht met meerdere gemeenten

² Zie voetnoot 1

Wonen en zorgoverleg / partijen bij elkaar brengen

Actiepunt	Betrokkenen	Rol gemeente	Doorlooptijd	Raming kosten gemeente + uren + dekking
Twee keer per jaar overleg voeren met verschillende betrokken organisaties over knelpunten, kansen en oplossingen met betrekking tot wonen en zorg.	Ondernemers Zorgpartijen Woningcorporaties Welzijnsorganisaties Belangenorganisaties (Wmo adviesraad, VN panel Gehandicaptenplatform) Kerken Gemeente	Rol van de gemeente hierbij is het bij elkaar brengen en verbinden van partijen. Plannen, organiseren van het overleg. Voorstel; 2 keer per jaar.	2016 en verder	Uren: 20 uur Kosten: 200,- per jaar Dekking; uitvoeringsbudget woonvisie
Twee keer per jaar overleg arrangeren met het doel de stand van zaken en toekomst van Viskerij te bespreken.	Woonzorg Nederland, De Hoven, dorpsbelangen Baflo/Rasquert Ondernemers Baflo/Rasquert Gemeente	Partijen bij elkaar brengen. Faciliteren door eventuele initiatieven te ondersteunen.	Eind 2016 en verder	Uren: 20 uur Kosten: 200,- per jaar Dekking: uitvoeringsbudget woonvisie Uren en kosten initiatieven: pm Dekking; budget leefbaarheidsinitiatieven
Overleg arrangeren met alle partijen om de toekomst van het verzorgingshuis Winkheem te bespreken.	Vestia De Hoven Gemeente Inwoners, Andere zorgpartijen	Partijen bij elkaar brengen. Actieve, meedenkende rol in het overleg zelf.	2016 en verder	Uren: 40 uur (enigszins afhankelijk van de plannen van de externe partijen)
Overleg over beschikbaarheid en geschiktheid woningen voor	NOVO Wierden en Borgen Aanbieders beschermd wonen	Partijen bij elkaar te brengen en verbindingen leggen. Het maakt onderdeel uit van de	2017 en verder	Uren; regulier

de doelgroep mensen met een beperking , psychische of psychosociale problemen en de doelgroep beschermd wonen.	Gemeente	prestatieafspraken met Wierden en Borgen.		
Inzet plegen voor het behoud van de revalidatiezorg in de regio (w.o. De Twaalf Hoven)	De Hoven, Huisartsen regio Regiogemeenten (BMWEDAL) Zorgkantoor	Partijen bij elkaar brengen. Uitoefenen politieke druk	2016	Uren: regulier
Inzet plegen voor het behouden van de signalerende rol van de wijkverpleegkundige en de casemanager dementie in de keten van zorg	Gemeente ³ Zorgaanbieders	Politieke druk uitoefenen. Meedenken over alternatieven wanneer niet anders kan.	2016 e.v.	Uren: regulier

³ Mogelijk in BMWWE verband

Ontwikkeling en uitwerking plannen

Actiepunt	Betrokkenen	Rol gemeente	Doorlooptijd	Raming kosten gemeente + uren + dekking
Het preventief aanpassen van de woningvoorraad (huur) <ul style="list-style-type: none"> - Gebieden aanwijzen - Kleine aanpassingen - Grote aanpassingen 	Wierden en Borgen Gemeente Dorpen Belangenorganisaties (Wmoadviesraad, Platform gehandicapten-beleid) Inwoners	Regie en controle op de prestatieafspraken. Samen met Wierden en Borgen bepalen welke kerngebieden / wooncomplexen aangepast / opgeplust worden.	2016 en verder	Uren intern: 60 Kosten: pm Dekking: Wierden en Borgen en Wmo-budget (volgens prestatieafspraken)
Toegankelijkheid woonomgeving (openbare ruimte) aanpassen waar mogelijk en nodig.	Gemeente Wierden en Borgen Belangenorganisaties (w.o PlatformGehandicaptenbeleid)	Uitvoering Afstemming zoeken met Wierden en Borgen wat betreft de onderhouds/uitvoeringsplanningen.	Planningen 2017 afstemmen	Uren intern: regulier Kosten: pm Dekking: gaat om regulier onderhoud wegen en groen
Uitwerking geven aan Wmo-voorzieningen zoals; dagopvang, dagbesteding, vroegsignalering van problemen, respijtzorg, crisisopvang.	Gemeente (BMWE) ⁴ Aanbieders (basis)ondersteuning en zorg Dorpshuizen Bewoners Wmo-adviesraad	Regisserende en faciliterende rol.	2016-2018	Uren: regulier Kosten: pm Begroting sociaal domein
Ontwikkeling nieuw hoofdgebouw voor De Twaalf Hoven ism brede school tot integraal centrum voor zorg en onderwijs	De Hoven, Schoolbesturen Gemeente	Scheppen de ruimtelijke kaders en visie, partijen bij elkaar brengen. Financiën beschikbaar stellen. Subsidies aanvragen Ondersteuning door onderzoek haalbaarheid.	2016-2018	Uren: Al binnen bestaand projectplan geraamd. Kosten: zie begroting plan kindcentrum; Dekking; Begroting gemeente (kadernota),

⁴ Waar mogelijk in BMWE verband

		bestemmingsplan, infrastructuur, openbare ruimte etc		De Hoven.
Kortdurende / tijdelijke opvang, eerstelijns verblijf / crisisopvang organiseren in Winsum (1,5 lijns zorg)	De Hoven Huisartsen Zorgkantoor Gemeente	Partijen bij elkaar brengen, verbinden, lobby richting Zorgkantoor. (Beleidsvormende/ontwikkellende taak in het kader van respijtzorg/crisisopvang. Uitvoerende taak via het Wmo loket van benodigde ondersteuning van ouderen en mantelzorgers	2016 e.v.	Uren: 20 uur voor overleg en verder regulier Kosten: -- Dekking: bestaand, wmo budget. Overige kosten andere partijen.

Onderzoek en monitoring

Actiepunt	Betrokkenen	Rol gemeente	Doorlooptijd	Raming kosten gemeente + uren + dekking
Monitoren van de ontwikkelingen (bezettingsgraad) van de verzorgingshuizen	Woonzorg Nederland Vestia De Hoven Gemeente	Faciliteren en ondersteunen Samen met de eigenaren en zorgpartijen gegevens verzamelen en analyseren;	Jaarlijks vanaf 2017	Uren intern: 10 Kosten en dekking: externe partijen en eigen monitor in het kader van leefbaarheid
Onderzoeken van de mogelijkheden van nieuwbouw van zorgwoningen op het terrein van de Twaalf Hoven	De Hoven Woningcorporaties Gemeente	Faciliterende rol; we laten het initiatief aan de markt maar ondersteunen onderzoek, denken mee en nemen het op in bestemmingsplan.	2017 - 2019	Uren intern: regulier Kosten: pm Dekking: pm
Onderzoek toekomstige behoefte aan huisvesting voor mensen met een beperking, psychische en psychosociale problemen en beschermd wonen	NOVO Wierden en Borgen Gemeente	Ondersteunende rol door meedenken en monitoren.	pm	Uren: regulier Kosten: --
Inzicht krijgen in de opgave met betrekking tot beschermd wonen (kwantitatief, kwalitatief) voor gemeente Winsum en bepalen wat er lokaal georganiseerd moet worden en wat provinciaal in stand blijft.	Centrum gemeente BMW gemeenten Aanbieders beschermd wonen	Mee uitvoering geven aan het meerjarenprogramma onder regie van de centrumgemeente	2016- 2017	Uren: regulier Kosten: budget beschermd wonen

Bijlage 1; prestatieafspraken Wierden en Borgen

Hieronder een overzicht van de prestatieafspraken die met Wierden en Borgen zijn gemaakt met betrekking tot het onderwerp Wonen en Zorg.

Thema 3: Wonen en zorg

De woonvisie schetst de huidige en verwachte toekomstige situatie rond wonen en zorg. We schetsen hier eerst de ontwikkelingen en de effecten. Dit is een complex samenspel. Aan het einde vatten we de afspraken samen. Uit de analyse die voor de woonvisie gemaakt werd, blijkt dat er *op dit moment* voldoende aanbod aan woonruimte is voor senioren en zorgvragers.

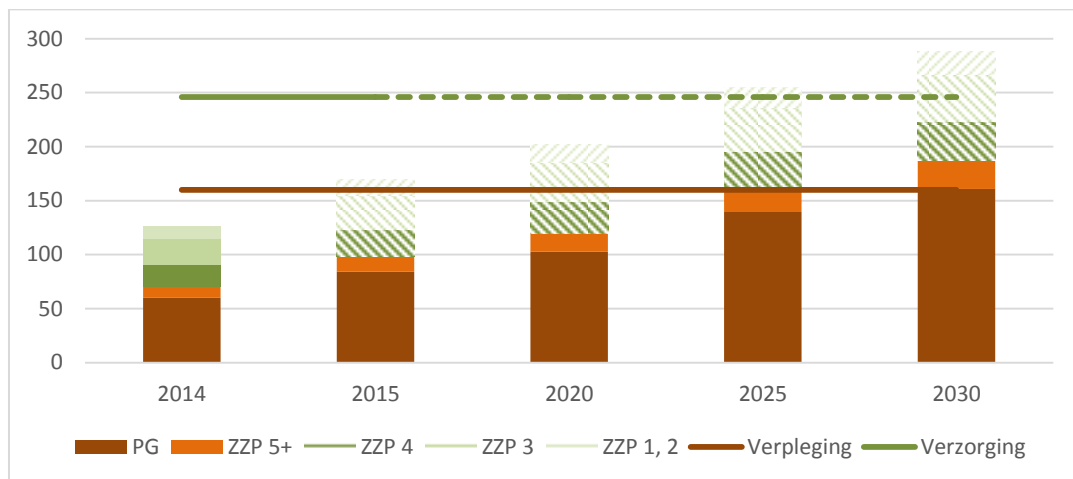
- Voor vitale senioren is er een ruim aanbod ‘gewone’ woningen waarin mensen met beperkte aanpassingen oud kunnen worden zonder te hoeven verhuizen.
- Ook voor de groep met een zeer intensieve zorgvraag is het woonaanbod op orde: De Hoven investeert in nieuw aanbod aan verpleeghuisplaatsen en zowel in het dorp Winsum als Baflo is intramuraal aanbod aanwezig. De gemeente Winsum vervult een regiofunctie.

De komende jaren ontstaan er echter wel knelpunten, als gevolg van vergrijzing en als gevolg van wetgeving waarop moet worden ingespeeld.

- De groep senioren groeit fors. Vooral onder 75-plussers zien we de behoefte aan aangepast wonen snel toenemen, en vooral na 2020 groeit deze groep snel, hoewel het ‘generatie-effect’ de behoefte aan aangepast wonen afremt (zie thema 1).
- De groepen met zorgzwaartepakket (ZZP) 3 en 4 komen niet langer geheel in aanmerking voor intramurale zorg maar hebben wel een intensieve zorgvraag⁵. Rekening houdend met vergrijzing leidt dit tot 2018 tot een extra vraag naar zelfstandig wonen van maximaal 20 woningen⁶ voor mensen met ZZP 1, 2, 3 of 4, (de groep die niet langer in aanmerking komt voor intramuraal wonen). Dit vraagt woonvormen direct nabij zorgvoorzieningen. Deels wordt de vraag naar woonruimte opgevangen doordat bestaande intramurale voorzieningen worden omgebouwd naar wooncomplexen waar wonen en zorg gescheiden worden aangeboden (vooralsnog kleine aantallen woningen). Deels leidt het tot een extra druk op de bestaande zelfstandige woningvoorraad.
- Daarnaast leidt Rijksbeleid er toe dat steeds meer jongere mensen met een beperking (lichamelijk of verstandelijk) in een normale woonomgeving blijven wonen, in plaats van in specifieke voorzieningen. Dit leidt tot een extra beroep op de woningvoorraad in Winsum.

⁵ ZZP 3 geldt vanaf 1-1-2015 nog voor 50%, ZZP4 vanaf 1-1-2016 nog voor 75%.

⁶ De huidige groep zorgvragers uit de gemeente Winsum die intramuraal wonen met ZZP 1 t/m 4 bestond in 2014 uit ca. 35 personen. Bij de stap van zelfstandig naar onzelfstandig wonen maakten zij voorheen gemiddeld zo’n 25 woningen vrij (soms laten zij als alleenstaande een woning achter, soms blijft er een partner in de zelfstandige woning achter). Indien deze mensen niet toestromen naar intramuraal wonen, valt een stuk doorstroming in de zelfstandige voorraad weg en dit leidt tot extra druk op deze voorraad. Overigens werken zorgvastgoed aanbieders zelf ook aan het aanbieden van zelfstandig wonen.

Tabel 1: Vraag en aanbod intramuraal wonen en scheiden wonen zorg

Bron: ClZ, zorgaanbieders binnen de gemeente Winsum, bewerking KAW woonzorgscan. Het aanbod is opgebouwd uit:

- De Twaalf Hoven: 113 PG plaatsen en 47 somatische plaatsen

- Viskenij: 24 zorgappartementen

- Winkheem: 62 zorgappartementen

Niet meegeteld: 24 appartementen NOVO (niet specifiek gericht op ouderenzorg) en 17 aanleunwoningen bij Viskenij (zelfstandige woningen)

Met oog op de groeiende behoefte aan aangepaste zelfstandige woningen, en de soms forse investeringen die daarmee gemoeid zijn, is het een toenemend gezamenlijk belang om zorgvuldig en efficiënt met woningaanpassing om te gaan.

- De gemeente staat garant voor woningaanpassing zoals vastgelegd in de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) en gemeentelijke vertaling daarvan in toekenningen voor woningaanpassing, in huur- en koopwoningen;
- Wierden en Borgen heeft als kerntaak om passende woningen aan te bieden voor haar doelgroep.

Om niet een onnodig groot beroep te doen op de middelen (Wmo, corporatie) is er een gezamenlijk belang om:

- Kopers attent te maken op de mogelijkheden om met beperkte aanpassingen in eigen huis te blijven wonen;
- Huurders met een dreigende intensieve zorgvraag attent te maken op beschikbare alternatieven, in plaats van af te wachten;
- Onderzoek te doen naar goedkope manieren om woningen levensloopbestendig te maken;
- Gebieden aan te wijzen waar investeringen definitief zijn;

Zie de afspraken.

Afspraken

Afspraak 10: Wierden en Borgen draagt bij aan een passende voorraad aangepaste woningen door gebieden te benoemen waar een woning na aanpassing (van onroerende aard) gelabeld wordt voor de doelgroep zorgvragers. Hiermee groeit de voorraad levensloopbestendige, gelabelde woningen gestaag.

- Gebieden en woningen: In aanloop daarnaartoe maakt Wierden en Borgen in 2015 een analyse van strategische plekken en potentieel aanpasbare woningen en legt voor aan de gemeente waar de gebieden komen, en welke woningen permanent gelabeld kunnen worden voor mensen met een zorgvraag.*
- Investering: Wierden en Borgen stelt een minimale en maximale investering per jaar in woningaanpassing vast. Hierbij worden ook de ervaringen uit de pilot voor 'toekomstbestendig dorp' Ulrum (Deel & Ulrum) meegewogen (zie kader aan het einde van dit thema). Vooralsnog streven we naar 50 tot 75 woningen tot 2018⁷ die na aanpassing het stempel 'levensloopbestendig' hebben. Wel geldt er een voorbehoud: het is denkbaar dat woningen in het kerngebied van de aardbevingen met voorrang moeten worden versterkt en dat dit leidt tot uitgestelde investeringen voor woningaanpassing in de gemeente Winsum.*
- De start is formeel in 2016, maar eerder aangepaste woningen worden meegerekend in de prestatie.*
- Aanpassing kan projectmatig gebeuren, bij mutatie of als gevolg van een persoonlijke vraag van een huurder.*

⁷ Naarmate mensen ouder worden, neemt de behoefte aan aangepaste woningen toe. Op basis van de huidige verdeling in Nederland (een derde van de 65-70 jarigen woont in een seniorenwoning, tweederde van de 80-85 jarigen, etc.) en op basis van demografische ontwikkelingen is in te schatten dat de behoefte aan aangepast wonen in de periode 2014-2018 toeneemt met 250 huishoudens. Ongeveer 50% van de groep 65-plussers huurt landelijk. In Winsum zal dit percentage lager liggen, omdat het aandeel koopwoningen in het algemeen hoger ligt. We schatten in dat het beroep op aangepaste woningen in de huursector neerkomt op ca. 100 woningen. Een deel daarvan is via (vervanging) nieuwbouw op te vangen, een groter deel via aanpassing. We nemen 50 tot 75 als maat.

Afspraak 11: Gemeente en corporatie hanteren het onderstaande schema voor verdeling van kosten voor aanpassing van woningen. Factoren daarin zijn (1) of woningen binnen of buiten een gebied vallen dat is aangewezen voor permanente labeling van woningen voor mensen met een zorgvraag(kerngebied), (2) of het volgens planning of als incident, (3) of het om een roerende (kleine) of onroerende (grote) aanpassing gaat en (4) of de aanpassing waarde vermeerderend voor de woning is.

Wie betaalt wat?		Vergoeding bij verhuizing	
Opplussen of aanpassen op verzoek van huurder		Kan W&B de aanpassing bij verhuizing overnemen?	
Is het een onroerende aanpassing?		Is het een onroerende aanpassing?***	
Ja	Nee >> Via WMO of door bewoners zelf	Ja	Nee >> aanpassing blijft in eigendom gemeente/bewoners
↓		↓	
Valt aanpassing binnen een levensloopbestendig gebied?		Vermeerdert de aanpassing de waarde van de woning?	
Ja	Nee >> Via WMO of door bewoners zelf	Ja	Nee >> Via WMO of door bewoners zelf
↓		↓	
Staat de aanpassing al op de planning van W&B?		Valt aanpassing binnen een levensloopbestendig gebied?	
Ja	Nee >> Via WMO of door bewoners zelf	Ja	Nee >> aanpassing blijft in eigendom gemeente/bewoners ***
↓		↓	
W&B voert het geplande onderhoud (als nodig) het onderhoud eerder uit dan gepland		Aanpassing wordt overgenomen door W&B tegen een vergoeding van de materiaal kosten	

** Onder roerende zaken verstaan we op hoofdlijnen: toevoegingen aan de woningen die ook verwijderd kunnen worden (beugels tot en met een traplift). Onder onroerende zaken verstaan we permanente wijzigingen, van een toilet boven of een aangepaste keuken tot veranderingen in de indeling en het casco van de woning. Gemeente en Wierden & Borgen werken een precieze lijst uit van aanpassingen. Daarin staat ook welke afschrijvingstermijn zij hanteren bij vergoedingen, waarbij de richtlijn van Zelf Aangebrachte Veranderingen als leidraad geldt. Het gaat hier om ingrepen die normaliter een lange afschrijvingsduur kennen. Daarom wordt een afschrijving van 20 jaar genomen met een max. van €50.000,-

*** behalve als het SVB van Wierden en Borgen hier aanleiding voor biedt

Afspraak12: De gemeente registreert alle woningen met daarin onroerende aanpassingen conform WMO of door Wierden en Borgen.

Afspraak13: Bij behoefte aan onroerende woningaanpassingen maakt de gemeente Winsum gebruik van het verhuisprimaat, mits een passende andere woning beschikbaar is.

Afspraak 14: De gemeente prikkelt bewoners (huur én koop) om zelf preventief woningaanpassingen door te voeren (waaronder Huistest.nl) en zoekt contact met marktpartijen om te komen met kant en klare comfortoplossingen voor huizenbezitters.

Afspraak 15: Bij woningen die roerend zijn aangepast en vergoed uit de WMO, zoekt Wierden en Borgen minimaal 3 aanbiederingsrondes (1 aanbieding per week is 3 weken) een passende huurder. Daarna volgt toewijzing aan andere doelgroep. De onroerende aanpassingen worden door W&B onder voorwaarden overgenomen.

Afspraak 16: Wanneer Wierden en Borgen een investering overneemt, benut de gemeente deze middelen opnieuw voor WMO-gerelateerde doelen.

Afspraak 17: De gemeente en Wierden en Borgen onderzoeken goedkope, aantrekkelijke concepten om woningen geschikt te maken voor iemand met een zorgvraag (mantelzorgwoningen, innovatie technische aanpassingen. De resultaten van het project Deel & Ulrum (zie kader op de pagina hierna) worden hierbij betrokken.

Afspraak 18: Binnen het kerngebied overweegt Wierden en Borgen per geval bovendien of de investering uitgebreid moet worden tot volledige comfortrenovatie, waarbij alle primaire ruimtes rolstoeltoegankelijk worden, of dat alleen de aanpassing bij voor de individuele vrager wordt doorgevoerd.

Afspraak 19: Wierden en Borgen onderzoekt of het mogelijk is om een klussendienst aan te bieden die ook toegankelijk is voor eigenaren van voormalig corporatiebezit of eventueel andere huiseigenaren. Daarbij worden ook andere organisaties betrokken, zoals sociale zaken/ ability / werkopmaat

Afspraak 1: Gemeente en Wierden en Borgen gaan in gesprek met regionale zorgaanbieders zoals NOVO om te beluisteren welk beslag de sterkere nadruk op opvang van GGZ-cliënten in eigen gemeente met zich meebrengt voor Winsum.

Bijlage 2; beschrijving icoontjes voorzieningen (E. Zuidema, 2012)

	Welzijn: Sociale Infrastructuur Door goede sociale cohesie zorgen de mensen voor elkaar (vrijwillige zorg)
	Ontmoeten: Ontmoetingsplek of punt Een centraal punt waar de mensen elkaar kunnen ontmoeten
	Wonen: Goed wonen kan overal Aandacht voor goed wonen voor iedereen
	Geschikt wonen De woning is geschikt voor zorgbehoevenden (zowel bouwkundig als evt. met domotica)
	Zorgwonen: Verzorgd wonen Geschikt wonen met zorgop afroep
	Zorgwonen: Beschermd wonen Wonen in een aanleunwoning of verzorgingshuis
	Zorgvoorzieningen: Basiszorg (structuur) De (informele) basiszorg van een cliënt
	Zorgvoorzieningen: Eenvoudige zorg, begeleiding Zowel huisartsen als begeleiding zijn aanwezig
	Zorgvoorzieningen: Gespecialiseerde zorg, 24/7 zorg Gespecialiseerde zorg of 24/7 zorgs is hier gevestigd
	Bereikbaarheid: Internet, informeel OV en fietspaden Breedband, 3G, goede fietsverbinding met andere dorpen en toegang tot (in)formeel OV
	Bereikbaarheid: Overstapplaats, bus, lokaal wegennet Dorpen zijn goed bereikbaar wegens het aanwezige OV en het lokale wegennet
	Bereikbaarheid: Regionaal wegennet, trein De kernen zijn bereikbaar met het regionaal wegennet en via de trein
	Detailhandel: Boodschappen (dagelijks) Er zijn voorzieningen voor dagelijkse boodschappen (bijv. een supermarkt, etc.)
	Detailhandel: Winkelen (niet dagelijks) Winkels voor niet-dagelijkse aankopen (zoals kledingwinkels, etc.)
	Onderwijs: Basisonderwijs, kindcentra Er zijn basisscholen en kindvoorzieningen aanwezig in de kernen, evt. als combinatie
	Onderwijs: Voortgezet onderwijs Aanwezigheid van een middelbare school

Bijlage 3; overzicht gebruikte documenten

1. Structuurvisie Winsum; gemeente Winsum, november 2013.
2. Woonvisie 'Winsum heeft het'; gemeente Winsum, januari 2014.
3. Prestatieafspraken Winsum 2015 t/m 2018 gemeente Winsum en Wierden en Borgen.
4. Wmo-beleid 2015 – 2018, Gemeenten Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond, 2014.
5. Leefbaarheidskader: Winsumer Dorpen leefbaar!, 2016.
6. Meerjarenprogramma 'Van beschermd wonen naar begeleiding op maat, 2015.
7. Veranderingen in zorgvastgoed voor de Gemeente Winsum, Hanzehogeschool, 2016.
8. Haalbaarheidsonderzoek Winsum 1-110; KAW, juni 2016.
9. Evaluatie Woon Bewust, Atrivé, januari 2016.
10. Van tehuis naar thuis, Aanjaagteam Langer Zelfstandig Wonen, maart 2016.
11. Reactie Eindrapport Aanjaagteam Langer Zelfstandig Wonen, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mei 2016.
12. Het cement tussen wonen en zorg, bestuurlijke agenda voor de ruimtelijke opgave wonen met zorg en voorzieningen; VNG, november 2014.